

sosialurin

telf. 1 47 20. 1 18 20
box 76, 3800 Tórshavn
p/f sosialurin

Útgevandi: Fyritaks- og blaðstjóri: Tórfinn Smith (ábyrgd)
Bladmenn: Høgni Djurhuus
Jóhann Mortensen
Jan Müller
Lýsingar: Arne Thomsen
Uppseting: Sosialurin
Prent: Dimmalætting

Arbeiðsloysi

FØROYA ARBEIÐARAFELAG, Havnar Arbeiðskvinnufelag og Havnar Arbeiðsmannafelag hava skrivað til landsstýrið um at skipa so fyr, at tann fiskur, sum nú verður landaður í útlenskum havnum, í mest møgulegan mun verður landaður her í Føroyum.

FELØGINI vísa á tað vaksandi arbeiðsloysið, sum hetta førir til. Flakavirki okkara standa tóm — fáa ikki nakra rávøru, soleiðis at arbeiðsfólkíð á teim flestu virkjumum lítið og einki hava forvunnið síðani fyr í júl.

FELØGINI vísa eisini á, at tað ikki kann vera rætt, at flakavirki vera bygd víða hvar í landinum við almennum pengum, um fiskurin skal flytast burtur ótilvirkaður.

TAÐ HEVUR verið vanligt føroyskt politiskt reyp, at her á landi er einki arbeiðsloysi. Her er nóg mikið hjá hvørjum, sum hevur vilja arbeitt. Men so er kortini ikki longur.

AT ARBEIÐSLOYSI er eitt hvast svørð skal eingin ivast í. Heldur ikki politikararnir, sum tó sjálvir, í flestu førum, eru væl bjargaðir.

HVUSSU LEINGI kunnu fólk, sum ikki hava sína dagligu úrkomu svara hvørjum sítt?

OG IKKI GERST henda stóða okkara betur, tá okkara arbeiðsloysið fyr ein stóran part er sjálgjærd. Tað gagnar ávísu monnum og feløgum betur at lata bretar ella danir tilvirka okkara fisk, heldur enn okkara eigna verkafólk. Vit taka tí heilt og fult undir við teim verkafeløgum, sum nú sum áður hava latið við seg komið.

AT TAÐ HEVUR verið møguligt at hildið arbeiðsloysinum so frægt niðri higartil er takka farna landstýri. Teir spardu ikki uppá oyruni, og lótu krónurnar rulla, tá tað snúði seg um arbeiðsskapandi fløgur og stuðul til trongstadda vinnu. Men øll orsök er nú at óttast, tá vit vita, at teir, sum nú ráða fyr borgum, fóru til val upp á minni almenna uppleggning og stýring, men meiri vald til »egið-gagn«.

Býtið av lagkøkuni

við-merkingar

Øll minnst eitt 1. meidagshald undir tinghúsinum í Havn fyri nøkrum árum síðani, har Atli Dam, táverandi lögmaður og Pauli Ellefsen, núverandi lögmaður vóru millum roðarnar.

Pauli Ellefsen, núverandi lögmaður, tosaði um býtið av lagkøkuni. Hann metti samlaða samfelagságóðan ájavnt við eina stóra lagkøku, sum skuldi býst ímillum allar samfelagsins borgarar, soleiðis at øll finga ein rimuligan part burtur av. Í hesi roðu visti hann á, at Atli Dam, lögmaður, sum hevði flutt roðu beint frammanundan, fekk eina lön, ið svaraði til fyra ella fimm arbeiðsmannalønir. Pauli Ellefsen kom til ta niður-

stoðu, at lagkøkan var ikki rættvist býtt, at t.d. parturin hjá lögmanni var órimuliga stórur í mun til hinar partarnar.

Sami roðari á 1. meidagshaldinum í Havn ta ferðina, er nú vorðin lögmaður, og fær harvið tær fyra ella fimm arbeiðsmannalønirnar, sum hann sipaði til í roðuni á sinni. Men ikki nóg mikið við tí. Hann hevur boðað frá, at hann skal varðveita fólkatingsseksin eina tíð enn (t.v.s. hava aðrar fyra ella fimm arbeiðsmannalønir), og at hann heldur ikki sigur lögtingsseksin frá sær fyrbils, men at hann kortini vil gera hetta í so góðari tíð áðrenn komandi lögtingsval, at varamaðurin fær tíð at

»markera« seg.

Atli Dam varð valdur lögtingsmaður í 1970, 74 og 78. Eftir hvørt av hesum valunum gjørdist hann lögmaður og segði hvørja ferð lögtingsseksin frá sær til frama fyri næsta mann á listanum. Tað var ongatið ein spurningur um at gera hetta í so góðari tíð áðrenn eitt komandi val, at varamaðurin fekk tíð at »markera« seg, men varð hetta altíð gjørt í fyrstu tingsetuni eftir valið, so skjótt samgonga var skipa og lögmaður og landsstýrismenn vóru valdir.

Við meiroðuni hjá núverandi lögmanni í huga, høvdu øll roknað við, at hann fyri tað fyrsta segði bæði fólkatingsseksin og lögtingsseksin

frá sær og fyri tað næsta, at lögmannslønin varð sett niður, soleiðis at hon gjørdist ein rimuligari partur av lagkøkuni. Men hetta hendi ikki. Ístaðin fyri situr lögmaður, í hvussu er fyrbils, við meira enn 10 arbeiðsmannaløn.

Við fara at mæla lögmanni til at seta seg niður at revidera sin part av lagkøkuni. Áðrenn kundi hann lisið meiroðuna hjá sær sjálvum. Hon varð prentað Dimmalætting tá. Og hvat við at lati Jóhannes Martin Olsen og Dánial Larsen fingið eitt sindur burtur av lögmannspartinum av lagkøkuni???

Vilhelm Johannesen

Johanna og mentunarlívið í Føroyum

Kæru Vágbingar, geri tykkum nú ikki fyri skommum. Verður Johanna sœkt minkar respektin fyr tykkum sum mentafólk munandi.

Hvat er mentan, spyr onkur. Er tað kvæðini, Varðin og Føroya Fólks sangbók. Er tað ein ítróttarhøll og ein klubbi. Ella kirkjan, skúlin og bókasavnið?

Jú, hetta er alt mentan, og mentan er eisini síðir, staðarnavn og málburður v/m sum finnst í eini bygd. Stutt sagt, mentan er tað sum fer fram í bygdini, lívið í bygdini. Flakavirkið skapar eisini mentan og broytir mentan.

Hygga vit at omanfyrinevndu mentunarlívið kunnu vit spyrja: »Hvat hevur bygdin sjálf gjørt fyr at gera lívið meira livligt fyr fólkið?«

Føroyskar bókmentir, kvæðini, Føroya Fólks sangbók og kirkjan er okkara mentunarlíga identitet, og skam fá ta bygd og tann skúla sum ikki við áhuga visir hesum ans. Bókasavn, skúlin og flakavirki eru stovnar sum einhvør stór bygd noyðist at hava.

Nú var ítróttarhøllin og klubbin eftir. Flest øll munnu seta spurnartekin við mentunarlíga virðinum hjá klubbanum. Ítróttarhøllin, jú, her er mentan so tað forsær. 75% av ungdominum nýtir 75% av teirra fritíð í ítróttarhøllini. Alt gott um ítrótt,

men soleiðis sum ítróttar-á hugin veksur og veksur um alt landið, má ein siga, at á hugin hjá ungdominum er nakað eintáttaður. Hvat kann orsøkin vera til hetta. Ítróttarleiðararnir kunnu ikki lastast. Teir gera sitt besta fyri sína sak, og tað lukkast teimum sera væl. Nei, tað eru tey sum arbeida á øðrum bógvi, t.d. við sjónleiki, tónleiki, ungdomsarbeiði av ymiskum slag, umhvørvi, varðveitan av gomlum húsum — og sluppum — og alt annað ítróttarvirkssemi, tey megna ikki at koma uppundan. Hetta er fyrst og fremst okkara politikkurum fyr at takka. Fatanin av tí, sum ikki er breið í munnin er sera lítil hjá teimum.

Mentunarlívið eru í hvørjum býráðið, men sita teir fyr at menna mentanina ella fyr at ansa eftir, at ikki ov nógv verður brúkt til mentan? Hvat hevur Vágs bygd (fólk og býráð) sjálvi gjørt fyr at gera lívið meira livligt har? Ting, sum ikki eru livsneyðug, men sum gera tað meira hugaligt, gevur eitt sindur av gleði til hvønn dagin, nakað til nokur fólk, annað til onnur fólk. Í Vági eins og í flest øðrum bygdum í Føroyum, lítið og einki.

Ein kann nevna nokur dømi um hvussu mentunarlívið virði kunnu koma fyr. Eitt nú vatnorkuutbyggingin. Tit, sum ráða,

hava tit verið við Fjallavatn og merkt tann friðin sum har er. Tað tekur 1 tíma at ganga til nærmasta veg. Nærum eitt eindømi í Føroyum. Kemur vegur er friðurin burtur sjálfv um einki fólk er har tá tú er. Hetta er ein spurningur um »fornemmlisi«, vit kunnu kalla tað eitt mentunarlívið.

Gongugøtan í Havn, somuleiðis.

Eg havi hoyrt, at nýggja ætlanin fyr útbyggjan av Vágs bygd inniheldur ætlanir um at leggja veg gjøgnum vatnið. Er hetta neyðugt, er eingin onnur loysn?

Professionellur sjónleikari gjørdi í nokur ár stórt arbeiði fyr sjónleikavirksemi í Føroyum men noyðdist at fara av landinum tí arbeiðsforvóru av myndugleikunum ikki lagað fyr hann. Men til stjóra fyri Árhús Teater-skole, tað kundi hann brúkast til.

Dúgla hevur verið skriva um tónleikundirvísing. Her er eisini okkurt heilt galið.

Í stevnuskránni til býráðsvalið í Havn skrivar ein flokkur um teirra mentunarpolitikk okkurt soverði: »Stuðul skal latast til mentan í tann mun hetta kann lata seg gera«. Jú, her vóru stórir tankar um at gera nakað við mentanina so vit av røttum kunnu kallast eitt mentafólk.

Føroyingar eru, eins og

nógv onnur smá fólkaslag, glaðir fyr seg sjálvar, ikki minnst tá vit sammata okkum við danir. Eitt, sum verður sagt, er, at teir eru so páhaldandi. Men vita tit, at hvør dani gevur 100 kr. um árið fyr at hvør føroyingur skal hava 10.000 kr. meir, hetta eru 40–50.000 kr. fyr hvørja familju. Jú, ta er lagað manni at vera spendabil. Hartil sigur onkur, at vit keypa alla okkara vøru úr Danmark og at teir soleiðis tjena pengarnar inn aftur. Hetta er sikkurt rætt, men so mugu vit vera glaðir, at hava funnið ein handil, har vit kunnu keypa engros. Tað sum eg vil fram til er, at vit í Føroyum hava munandi meira pengar at brúka enn grannalondini. Har hevur nærum hvør kommuna ein musikkúla, har hvørtfall nakrir av lærarunum eru professionellir musikkarar. Professionell sjónleikarhús eru í hvørjum øtti stóri býir. Amaturmentunarlívið trívist av somu orsök sera væl, har eru góðir vegleiðarir at hjálpa. Og hvat er orsøkin: Pengar og haraftrat tey røttu fólkini at umsita hesar. Er tað nakar, sum hevur ráð til eitt ríkt mentunarlívið, so eru tað føroyingar.

Í hinum norðanlondunum tosaðu politikkarar fyri nokrum árum síðan um, at 1% av ársins bruttoúrtøku skuldi vera latið menningarlondunum.